

A close-up portrait of an elderly man with short, light-colored hair, wearing dark-rimmed glasses, a white shirt, a patterned tie, and a dark suit jacket. The entire image has a warm, sepia-toned overlay.

HERIBERT BARRERA I COSTA
SEMBLANÇA BIOGRÀFICA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SECCIÓ DE CIÈNCIES I TECNOLOGIA
BARCELONA, 2020

Heribert Barrera i Costa

Semblança biogràfica

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES, LXXXVI

Heribert Barrera i Costa
Semblança biogràfica

SALVADOR ALEGRET I SANROMÀ

BARCELONA
2020

Alegret, Salvador, 1947-

Heribert Barrera i Costa : semblança biogràfica. — Primera edició

A la coberta: Institut d'Estudis Catalans, Secció de Ciències i Tecnologia. — Bibliografia

ISBN 9788499655659

I. Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències i Tecnologia II. Títol

III. Col·lecció: Semblances biogràfiques ; 86

1. Barrera, Heribert, 1917-2011 2. Polítics — Catalunya — Biografia

3. Químics — Catalunya — Biografia

929Barrera, Heribert

© Salvador Alegret i Sanromà

© 2020, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: novembre de 2020

Elaboració: Gabinet de la Presidència de l'IEC

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

Compost per la Unitat de Producció del Servei Editorial de l'IEC

Imprès a Open Print, SL

ISBN: 978-84-9965-565-9

Dipòsit Legal: B 20975-2020

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Si haguéssim de posar un títol a aquest escrit, seria «Heribert Barrera, científic i patriota català». O, potser, simplement: «científic català». Amb això volem dir que els trets que millor defineixen el nostre venerable col·lega i antic president de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) són la sòlida formació científica que posseïa i l'adscripció insubornable al nostre país que sempre practicava. Tothom és coneixedor, i les hemeroteques en parlen a bastament, de la personalitat política d'Heribert Barrera, però goso dir que l'activitat pública a què es veié abocat al llarg de la seva vida és més fruit d'una contingència de lleialtats personals i familiars i de sentiments patriòtics, que d'una trajectòria vital o professional volguda i planificada. Volem dir que si al doctor Barrera li hagués tocat viure un altre període de la nostra història o en un país diferent al nostre, estem segurs que no s'hauria dedicat de ple a la política. Això sí: hauria estat un científic reconegut i un ciutadà exemplar. Però li tocà formar part de la generació republicana derrotada per la Guerra Civil; d'aquella part que mai no va donar-se per vençuda.

POLÍTIC, TANMATEIX

El doctor Barrera havia començat una carrera científica brillant a la Universitat de Montpeller durant l'exili, com veurem tot seguit, però, tan aviat com les circumstàncies polítiques li ho permeteren, tornà a Catalunya per dedicar-se a la reconstrucció política i cultural del nostre país. No hi escatimà esforços, ni abans ni després de la restauració democràtica espanyola. Arribà a tenir un paper destacat en la política catalana contemporània, i, tot i morir a una edat avançada, esti-

gué actiu fins al darrer moment perquè era conscient de la responsabilitat que havia de donar exemple en veure com de malament s'encarrilava tot plegat. Confederalista convençut al començament de la seva vida política, va anar evolucionant fins a esdevenir —un cop retirat de la política activa— un referent lúcid per a la consecució de la nostra plenitud nacional.

Heribert Barrera i Costa traspasà el 27 d'agost de 2011, a Barcelona, a l'edat de noranta-quatre anys. Els diaris d'aquells dies l'evocuen principalment com el primer president del Parlament de Catalunya des de la transició a la democràcia, càrrec que ocupà des de 1980 a 1984. El Govern de la Generalitat, presidit aleshores per Artur Mas, li atorgà a títol pòstum la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya. L'Ajuntament de Barcelona, presidit per Xavier Trias, també li lliurà pòstumament la Medalla d'Or de la ciutat. En el moment de la seva desaparició, pràcticament tothom tingué paraules d'elogi per al primer president del nostre Parlament recuperat, per haver estat una figura que havia marcat la nostra història contemporània. No faltaren tampoc aquells dies les ànimes de càntir que ens descriuen el doctor Barrera com una personalitat políticament incorrecta. Voler ser políticament correcte amb les lleis i amb les institucions que t'han estat imposades no fa altra cosa que convertir-te en mesell i covard, i el doctor Barrera no era cap d'aquestes dues coses.

Després del seu traspàs, la figura d'Heribert Barrera s'esvaí i és citada molt escadusserament. Barrera havia estat una persona incòmoda i gens llogotera amb els poders sorgits, o simplement afaïçonats, durant la transició democràtica. Aquests poders començaren a arronsar el nas en els debats parlamentaris sobre la Constitució espanyola (1977-1978), quan el desconegut i únic diputat de la coalició Esquerra de Catalunya - Front Electoral Democràtic¹ va defensar a les comissions i al Ple del Congrés de Madrid que era inviable una democràcia efectiva si no es restituïa abans la sobirania de les nacions que integraven l'Estat i si la forma de govern no era una república. Sempre restaran en el nostre record les seves intervencions al Parlament espanyol, durant la redacció de la Constitució. Un Barrera contundent i valent, al qual no li tremolava la veu des de la tribuna en dir quines eren la seva llengua, la seva bandera i la seva pàtria. Ja ens avisava aleshores premonitòriament que una vegada més els catalans quedàvem desvalguts com a poble i, pitjor encara, que es posaven les bases perquè un cop més s'esdevingués de nou allò ja històric que «se consiga el efecto sin que se note el cuidado».² En el re-

1. A les eleccions a Corts Constituents de 1977, Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) encara no havia estat legalitzada pel fet de ser republicana, i eludí el problema anant en coalició amb el maoista Partit del Treball.

2. Vegeu les intervencions d'Heribert Barrera i Costa, diputat d'ERC, al Congrés dels Diputats (Madrid): Comisión de Asuntos Constitucionales y Libertades Públicas (8 maig 1978) i sessió plenària (4 juliol 1978) (*Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, núm. 60 i 103). Vegeu també *Heribert*

ferèndum per a l'aprovació de la Constitució del 1978, fou un dels pocs polítics catalans que preconitzà l'abstenció pel fet de considerar que es coartaven greument les llibertats de Catalunya. No obstant això, en el referèndum sobre l'Estatut (1979), es decantà pel «sí», tot i que en fou molt crític.

La personalitat independent del doctor Barrera transcendí sovint la del mateix partit, Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Marcat per la Guerra Civil i l'exili, molt crític amb el paper dels comunistes catalans durant la guerra, amb unes conviccions polítiques madurades i alimentades durant la Guerra Freda, quan Europa basculava entre l'OTAN i el Pacte de Varsòvia, Barrera era una persona d'esquerres rabiüdament antifeixista i antimarxista. Una part dels polítics catalans d'esquerres no li perdonaren que, a conseqüència de les eleccions autonòmiques de 1980, els escons d'Esquerra Republicana no es decantessin cap als socialistes i comunistes locals, i sí que ho fessin, en canvi, cap a la socialdemocràcia de Jordi Pujol, la qual governaria el nostre país durant dues dècades. Això comportà que Barrera fos elegit president del Parlament de Catalunya en la primera legislatura de la Generalitat restaurada; un parlament i un ens de govern restaurats, segons Barrera, i no pas una gràciosa concessió de l'Estat autonòmic.³

DARRERS ANYS: UNA VELLESA SERENA I LÚCIDA

Retirat de la política activa, quan el 2001 aparegué el llibre-entrevista *Què pensa Heribert Barrera*⁴ —on, entre altres qüestions, criticava el ritme d'immigració que Catalunya estava patint i les conseqüències que això podria tenir—, la seva opinió va ser aprofitada per orquestrar la seva «mort social» per part d'alguns sectors que el tenien entravessat, especialment perquè, lluny d'apagar-se, la seva figura política i patriòtica s'havia anat engrandint amb el pas dels anys i a mesura que hom s'adonava dels paranys posats a l'autogovern de Catalunya, que Barrera

Barrera en defensa dels drets nacionals de Catalunya: Intervenció a la Comissió Constitucional del Congrés de Diputats, a Madrid, el 8 de maig de 1978, Barcelona, Pòrtic, 1978, col.l. «Dossiers de l'Esquerra», 1.

3. Vegeu a continuació un fragment del discurs d'Heribert Barrera que va fer a l'obertura de la primera legislatura del Parlament de Catalunya (10 maig 1980), on es reflecteix el seu capteniment patriòtic, que mai no amagava en cap intervenció pública: «Hem de ser dignes també de tota aquesta llarga història de la nostra terra, en primer lloc del Parlament del 1932, la tasca del qual va ser tan important, malgrat les dificilíssimes circumstàncies en les quals hagué de treballar. I, més enllà dels segles, hem de ser dignes de les nostres Corts Generals, d'aquesta llarga sèrie de Corts Generals que, del segle XIV al segle XVIII, van representar la primera forma de la democràcia a casa nostra. Les de Barcelona, l'any 1706, foren les darreres. Després vingueren ja, la guerra, el Decret de Nova Planta, i durant més de dos segles Catalunya no tingué representants directes que fossin els intèrprets i els rectors dels seus destins».

4. Enric VILA, *Què pensa Heribert Barrera?*, Barcelona, Proa, 2001.

sovint denunciava. Va rebre amenaces i insults, i els immigracionistes el van crucificar. Fins i tot el seu propi partit va córrer a desqualificar-lo i estudià obrir-li un expedient d'expulsió, que no arribà a fer-se efectiu. No podem deixar de recordar amb dolor quan, per les notícies televisades, veiérem l'antic president del Parlament, ja d'edat avançada, com era escarnit i agredit per un grup de persones a la sortida de l'Ateneu Barcelonès, amb motiu de la presentació del llibre esmentat, la qual presentació havia estat cancel·lada per l'editorial organitzadora de l'acte.⁵

Tot això incomodà el seu partit i, de mica en mica, Barrera fou deixat de banda. Ell era home d'Esquerra Republicana, de tota la vida; n'havia estat secretari general —com també n'havia estat el pare—, però no era home de partit. Tingué una vellesa serena i lúcida, de manera que no perdé ni un bri de la capacitat d'anàlisi política que posseïa ni es mossegà mai la llengua, ni —amb paraules d'ell— feia el «caldo gros» a ningú. L'entrada d'ERC al Govern de la Generalitat de Catalunya (2003), en coalició amb els socialistes i els postcomunistes, comportà encara més un distanciament progressiu de Barrera amb la cúpula del partit.

El vell patriota encarà la vellesa d'una manera molt activa. Es trobava bé de salut. Acudia als esdeveniments culturals importants, i no regatejava la participació en actes i col·loquis quan hi era requerit. Es casà de nou, amb Misericòrdia Pellicer i Domènech, companya de facultat de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

El recordarem sempre en una conferència a Prada de Conflent (2007), quan tenia noranta anys, amb tot l'aplom del món demanant un canvi d'estratègia del seu partit, acompanyat també d'un canvi de persones en la direcció. Advertia de passada, una vegada més, sobre com d'ingènua era al cap de trenta anys l'esperança que l'Estat espanyol evolucionés cap a posicions favorables a Catalunya.⁶ Aleshores ja era un referent de l'independentisme.

Dedicà els seus darrers dies a l'elaboració d'una biografia sobre Francesc Cambó, que fou publicada pòstumament.⁷ En acabat, volia enllestir-ne una altra sobre el seu pare, però ja no hi va ser a temps. Barrera, un any abans del seu traspass, encara va encapçalar la manifestació «Som una nació. Nosaltres decidim»,

5. L'acte de presentació del llibre a l'Ateneu Barcelonès, en què havia d'intervenir el president de la Generalitat, Jordi Pujol, fou suspès pels organitzadors —les editorials Dèria i Proa— l'1 de març de 2011. Grups d'immigrants, gens espontanis, que es concentraren a la Rambla per anar a protestar per l'acte davant de l'Ateneu, es creuaren amb Heribert Barrera quan aquest es dirigia a un programa de Ràdio Barcelona. Hi hagué crits, esbrincades i tensió. Barrera hagué de ser protegit per la policia.

6. Recordava a Prada (2007) que no ens enganyéssim, que Catalunya vivia el moment «més dolent» des de la Transició sobre les esperances de sobirania. Aleshores, «pensàvem que moltes coses es resoldrien i que avançaríem, però ara em sembla que les esperances fonamentades són molt més reduïdes». S'havia d'actuar *sense falsos optimismes*, intentant anar a l'arrel del problema, que no és una altra que «el marc de relacions entre Catalunya i Espanya».

7. Heribert BARRERA, *Cambó*, Barcelona, Dèria, 2011.

juntament amb els altres presidents i expresidents de la Generalitat i del Parlament.⁸

No podem passar per alt la que per a molts ciutadans va ser la seva darrera actuació pública, un dels actes pel Dret a Decidir. Enfilat dalt d'un camió, perquè l'Ajuntament de Barcelona no havia cedit cap espai, i acompanyat pel doctor Moisès Broggi, un altre patriota exemplar, Barrera va ser contundent: «Deixem-nos d'eufemismes, no val la pena parlar més del dret a decidir. Tots sabem que mentre siguem a l'Estat espanyol els únics que decidiran seran sempre ells. Nosaltres no decidirem mai res i decidiran sempre en contra nostra».

L'any 2017 es va escaure el centenari del naixement d'aquest insigne patriota català i, fora d'alguna associació que el recordà en un homenatge al Fossar de les Moreres,⁹ pràcticament no hi hagué cap record als mitjans ni cap commemoració institucional.

Recordem ara, doncs, a través d'aquesta semblança biogràfica, el qui fou membre il·lustre de la Secció de Ciències de la nostra institució.

PRIMERS ANYS: L'ENTORN FAMILIAR

Heribert Barrera i Costa nasqué a Barcelona el 6 de juliol de 1917. Provenia d'un entorn familiar lligat al món sindical, de conviccions republicanes i catalanistes. El seu pare, Martí Barrera i Maresma (1889-1972), va ser un sindicalista del grup trentista de la Confederació Nacional del Treball (CNT), amic de Lluís Companys i Salvador Seguí, que més tard es va incorporar a la naixent ERC.¹⁰ Diputat al Parlament de Catalunya (1932), i conseller de Treball i Obres Públiques de la

8. Manifestació en contra de la Sentència del Tribunal Constitucional espanyol sobre l'Estatut de Catalunya, que tingué lloc a Barcelona el 10 de juliol de 2010. A part de Barrera, era encapçalada també per José Montilla, Pasqual Maragall, Jordi Pujol, Ernest Benach i Joan Rigol.

En un dels vídeos de sensibilització a la població catalana que corrien per la Xarxa en aquell moment, podem veure com Heribert Barrera, un any abans del seu traspàs, ens adreçava un commovedor i colpidor «Tenim pressa, molta pressa» (Lluís DANÉS, *Somniem*, Barcelona, Òmnium Cultural, 2010, espot inspirat en una cançó de Lluís Llach).

9. Acte organitzat pel col·lectiu Vibrant al Fossar de les Moreres (Barcelona), presentat per Quim Torra, amb els ponents següents: Montserrat Ponsa, Agnès Vendrell, Oriol Domènec, Josep Fornas, Salvador Alegret, Frederic J. Porta, Jaume Rodri i Josepmiquel Servià (6 juliol 2017). Segons *El Temps* (7 juliol 2017), la presència entre el públic del president Jordi Pujol i Soley, acompanyat de la seva esposa, Marta Ferrusola, va ser la gran sorpresa de la tarda. [Es refereix a la reaparició a la vida pública de l'antic president de la Generalitat després del trasbals familiar sofert amb la justícia espanyola.] L'acte també va comptar amb la presència de l'expresident Joan Rigol, juntament amb històrics de l'independentisme. Cal destacar l'absència de representants d'ERC, tot i que Barrera hi va militar, com hem vist, tota la vida.

10. N'esdevingué secretari general (1933-1934 i 1937-1938).

Generalitat en els governs de Macià i de Companys (del 1933 al 1936, en diferents períodes), fou també diputat al Congrés dels Diputats de Madrid durant la Segona República Espanyola (1936-1939). Martí Barrera, al llarg de la seva vida, sofrí més d'una vintena de detencions i empresonaments.¹¹ Això, marcà el seu fill Heribert, el qual sempre admirà la integritat, honestat i amor al país del seu pare; valors que el jove Heribert també feu seus per sempre més.

Doncs bé, en aquest caliu familiar republicà i catalanista, Heribert Barrera, estudiant de ciències químiques a la primera UAB (1934), inicià la seva activitat política de ben jove, als disset anys, al Bloc Escolar Nacionalista i a la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC) (1934),¹² on militaven els estudiants més compromesos, i el 1935 ingressà a les Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya - Estat Català. Va ser detingut durant el Bienni Negre, quan elements feixistes actuaven com a provocadors i agredien els estudiants; paradoxalment, la policia detenia els estudiants catalanistes i demòcrates. Fou impulsor del Primer Congrés Nacional de la FNEC (1937).¹³

Quan esclatà la Guerra Civil, entrà a treballar en un laboratori d'una fàbrica de les indústries de guerra. Fou voluntari de l'exèrcit republicà i, com a soldat d'artilleria, va ser destinat als fronts d'Aragó i del Segre (1937). Va fer el curs d'oficials a l'Escola de Guerra (1938), però no el pogué acabar.

L'EXILI: ANYS D'APRENTATGE

S'exilià a França l'any 1939.¹⁴ Passà la frontera com a soldat i fou tancat al camp de concentració d'Argelers. La família Barrera reagrupada s'establí a Mont-

11. Va ser condemnat a trenta anys de reclusió, arran dels fets del Sis d'Octubre de 1934, com tot el Govern català, encapçalat pel president Companys.

12. Vegeu Arnau FIGUERAS I SABATER, *Història de la FNEC: La Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya de 1932 a 1986*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005. Un dels pròlegs del llibre és signat per Heribert Barrera com a «secretari general de la FNEC a França (1946)».

13. L'estudiant Barrera va ser a la mesa de la sessió inaugural del Primer Congrés Nacional de la FNEC, presidida per Carles Pi i Sunyer, acompanyat de Jaume Serra i Hünter, Josep Xirau i Ramon Frontera (Barcelona, 1 d'agost de 1937).

14. A finals de març de 1939, la família Barrera es va exiliar a França. De primer es reagruparen a Narbona i posteriorment s'instal·laren a Montpeller. L'any 1941, la mare, Purificació Costa i Lloret, i les germanes, Angelina i Rosa Maria, van tornar a Barcelona sense ser molestades. Josep Valsells i Viver, de Calaceit, falangista, ben relacionat amb la nova Administració franquista (arribà a tenir càrrecs en ministeris de Madrid), agraït per la protecció rebuda per part de Martí Barrera durant el període de la Guerra Civil, sembla que intercedí per la família exiliada (Joaquim MONTCLÚS, *La Vanguardia*, 6 juliol 2017).

Diferent va ser la situació del pare, Martí Barrera, el qual retornà a Barcelona el 1950, quan tenia més de seixanta anys. El Tribunal Especial de Repressió de la Maçoneria i del Comunisme el va condemnar a dotze anys de presó (1953), si bé finalment complí la pena en arrest domiciliari.

peller (Llenguadoc). En aquesta ciutat, el jove Heribert organitzà la colònia d'estudiants catalans entorn de la Residència dels Intel·lectuals Catalans de Montpeller, institució acabada de crear per la Generalitat a l'exili. Gràcies a la FNEC, els estudiants catalans aconseguiren acomodació a la Cité Universitaire, on coorganitzaven nombroses activitats culturals i polítiques. Barrera, que visqué l'ocupació de França per l'exèrcit alemany, col·laborà amb la xarxa de resistència Louis Brun¹⁵ —on fou detingut per la Gestapo—, i ajudà amistats jueves a escapolar-se dels nazis.¹⁶

Amb França alliberada, s'implicà activament en la política catalana a l'exili. El 1946, a la conferència d'Haut-Castel, a Banhòus de Céser, Heribert Barrera esdevingué secretari general de la FNEC, mentre que Josep Pallach n'era el representant a París i Claudi Ametlla, a Perpinyà.¹⁷

Heribert Barrera acabà a Montpeller la llicenciatura en ciències químiques que havia començat a Barcelona. Es llicencià també en matemàtiques a la Universitat de Montpeller i cursà la diplomatura en enginyeria química a l'Institut Químic de Montpeller, d'aquesta mateixa universitat, el 1941. Posteriorment, dugué a terme el doctorat d'Estat en ciències físiques a la Sorbona de París (1948).¹⁸ De l'any 1948 al 1952, va ser professor ajudant de química física i, posteriorment, professor encarregat d'electroquímica, a la Facultat de Ciències de la Universitat de Montpeller. En aquest mateix període (1946-1952), va ser investigador del Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS), en el Departament de Química Orgànica de la mateixa facultat, on dirigí diverses tesis doctorals.¹⁹

L'exili, que s'anava allargant, li resultà molt productiu des del punt de vista científic i, d'altra banda, el va fer madurar políticament i humanament. Tingué l'oportunitat de relacionar-se amb refugiats tan selectes com Rovira i Virgili,

15. La xarxa de resistència *Louis Brun* fou creada per Manuel Valls de Gomis per indicació del president Lluís Companys. En formaren part, a més a més de Barrera, Jean Olibo (alcalde de Sant Cebrià de Rosselló), Octavi Viladrosa, Manuel Viusà i Joan Fanega.

16. Segons Jordi Pujol a *La Vanguardia* (2 març 2011).

17. Aquest mateix any, en el Congrés Mundial d'Estudiants de Praga (1946), els representants de la FNEC, Heribert Barrera i Núria Pi-Sunyer, aconseguiren que els membres de l'espanyola Unió Democràtica de Estudiantes no tinguessin la representació de tots els estudiants espanyols.

Barrera no tornà satisfet del congrés, en veure la preponderància de les organitzacions comunistes en l'acabada de crear Unió Internacional d'Estudiants (Heribert BARRERA, «Els estudiants catalans a Praga», *La Humanitat*, 15 octubre 1946).

18. La tesi doctoral d'Estat porta per títol *Contribution à l'étude de la synthèse et de la cyclisation des acides aryl-aliphatiques* (París, Masson & Cie., 1948). Llegim a *La Humanitat*, 29 desembre 1948: «[...] en el moment de conferir-li el grau de Doctor, el Professor Dupont feu un elogi de la tasca d'Heribert Barrera, la qual —afirmà— “us honora a vós, els vostres mestres i el vostre poble”».

19. Publicà diversos articles científics a *Annales de Chimie*, *Comptes Rendus de l'Académie des Sciences*, *Chimie et Industrie* i *Bulletin de la Société Chimique de France*, totes elles revistes científiques publicades a París.

Pompeu Fabra,²⁰ Pau Casals, Francesc Pujols, Serra i Húnter, Pi i Sunyer, Carles Riba, Alexandre Deulofeu, Bladé Desumvila, Humbert Torres o Joan Sauret. Barrera organitzà a Prada de Conflent, amb Josep Palau i Fabre, una Setmana d'Estudis Catalans (1947).²¹ Sempre amatent al que passava «allà baix», el jove científic es resistia a sentir-se allunyat del seu país emmordassat. No ens ha d'estranyar, doncs, que el 1949 enviés des de Montpeller un treball a l'IEC i obtingués el Premi Prat de la Riba.²²

RETORN DISCRET A CASA: POSTGUERRA I CLANDESTINITAT

Va tornar a Catalunya després de tretze anys d'exili (1952). Estava casat amb Renée Mestrallet (1949), companya de facultat.²³ Si l'exili va ser llarg, poc sabia el doctor Barrera que la postguerra ho seria encara més. Tot just en arribar, ajudà a tirar endavant una indústria de pintures d'uns coneguts de la família.²⁴

Emprengué la reorganització clandestina d'ERC, cosa que ja havia començat a fer des de Montpeller, i n'esdevingué el màxim dirigent a l'interior. Eren temps difícils.²⁵ Sigil·losament, participà o estigué en contacte permanent amb moltes de les iniciatives unitàries de l'oposició democràtica al franquisme.²⁶ Amb el seu amic Josep Pallach, líder del Moviment Socialista de Catalunya, impulsà la convergència dels diferents grups socialdemòcrates catalans, la qual cosa cristallitzà en el Reagrupament Socialista i Democràtic de Catalunya.²⁷ Malgrat tot, a partir

20. L'any 1948 moria Pompeu Fabra a Prada. En el funeral, presidit per Rovira i Virgili, portaren el taüt des de l'Ajuntament fins al cementiri Josep Fors, Francesc Arnau, Julià Gual, Joan Alavedra, Martí Bruguera i Florenci Guix (en el primer torn), i s'hi incorporaren al llarg del trajecte Víctor Torres i Heribert Barrera, entre d'altres.

21. Se celebrà al mes d'abril amb l'assistència, entre d'altres, de Pompeu Fabra, Pau Casals, Josep Carner i Antoni Rovira i Virgili.

22. Treball de recerca titulat *Noves contribucions a la síntesi d'àcids arilalifàtics i a la teoria de l'acilació intramolecular*, on descriu algunes de les contribucions de la seva tesi doctoral (vegeu la nota 18).

23. Renée Mestrallet era també química. La seva tesi doctoral portà el títol *Contribution à l'étude de perchlorate d'argent en chimie organique* (Renée BARRERA-MESTRALLET, Universitat de Montpeller, Facultat de Ciències, 1952). Fou col·laboradora de la *Gran enciclopèdia catalana* (vol. 1 i 2, 1969 i 1970).

24. Joaquim Montclús ens diu a *La Vanguardia* (6 juliol 2017) que Heribert Barrera ajudà Manuel Alcalà i Josep Valsells (vegeu la nota 14) a posar en marxa la fàbrica de pintures ALP, encara avui existent.

25. ERC estava molt delmada com a conseqüència de les detencions dels anys 1946 i 1947, que escapçaren la direcció interior.

26. Per exemple, el Consell Nacional de la Democràcia Catalana, l'Assemblea de Catalunya o el Consell de Forces Polítiques de Catalunya.

27. El segon congrés del Reagrupament (1976) va escollir Josep Pallach, Heribert Barrera i Josep Verde i Aldea com a presidència col·legiada.

de 1976, ERC va anar en solitari i el Reagrupament es transformà en el Partit Socialista de Catalunya - Reagrupament.

Des de la seva tornada, s'incorporà de seguida a la vida cultural del país. De fet, encara tot era molt escarransit a la Barcelona d'aquells moments. Per a ell fou, doncs, una època de molta lectura, sobre qualsevol tema, per compensar la nova situació professional allunyada de la recerca acadèmica.

Rebutjà una posició de professor a la Universitat de Barcelona, atès que havia de signar l'adhesió a l'obligada Ley de principios fundamentales del Movimiento Nacional, i assessorà el laboratori d'una empresa de preparats químics.²⁸ També en aquesta època, formà part del nucli de refundadors de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques (SCCFQM), filial de l'IEC (1959),²⁹ de la qual posteriorment va ser president (1976-1978).³⁰

Passà un any amb una beca postdoctoral als Estats Units, al laboratori de química orgànica de la Universitat de New Hampshire, a Durham (Nova Anglaterra) (1959-1960).³¹ Esdevingué membre del Consell Català del Moviment Europeu i

28. Vegeu més endavant la nota 31.

29. Heribert Barrera havia fet coneixença amb Ramon Aramon i Serra, secretari general de l'IEC, a la Penya Joan Santamaria. El senyor Aramon li encomanà d'intentar la represa de nou de la filial de ciències de l'IEC, la SCCFQM (fundada el 1931). Aramon el posà en contacte amb Eduard Fontserè —que n'havia estat el darrer president i que aleshores presidia la Secció de Ciències de l'IEC— i amb tres dels seus antics deixebles a l'Institut-Escola, els matemàtics Joan Casulleras i Josep Teixidor i el químic Enric Casassas. Amb aquest darrer, Barrera inicià una amistat molt intensa que els portà a efectuar moltes activitats conjuntament.

La reorganització de la SCCFQM tingué lloc el 9 de maig de 1959, al domicili de l'advocat Antoni Pelegrí, en un acte presidit per Ramon Aramon, secretari general de l'IEC, i pel químic i farmacèutic Antoni Esteve i Subirana, membre de la Secció de Ciències de l'IEC. L'acte havia estat organitzat per Enric Casassas i Heribert Barrera.

És interessant ressaltar també els altres assistents a l'acte: Josep Anglada, Max Cahner, Joan Casulleras, Jacint Corderas, Ernest Coromines, Francesc Gacia, Albert Gilberga, Josep Lerma, Francesc Mirserachs, Àngel Morell, Antoni Quintana, Jordi Renom, Antoni Sanromà, Lluís Serra, Ferran Sunyer i Balaguer, Miquel Soler, Josep Teixidor i Batlle, Joaquim Torrens i Ibern, i Pere Vintó.

La primera junta de govern fou constituïda per Eduard Fontserè i Riba, president honorari; Antoni Esteve i Subirana, president; Enric Casassas i Simó i Ferran Sunyer i Balaguer, vicepresidents; Heribert Barrera i Costa, secretari; Joaquim Torrens i Ibern, tresorer; Antoni Quintana i Marí, director de publicacions, i Francesc Gacia i Escapa i Joan Casulleras i Regàs, vocals. Vegeu Lluís MARQUET I FERGLE i Josep M. TURA I SOTERAS, «La Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques (1932-1982)», a *Butlletí de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques*, vol. 4: *Cinquantè aniversari de la SCCFQM* (1985), p. 49-82; i Francesc GACIA i Antoni ROCA ROSELL, «La Societat Catalana de Física i els seus antecedents», a *La Societat Catalana de Física: Apunts per a una història: Homenatge a Jordi Porta i Jué*, Barcelona, Edicions de la Revista de Física, 2001, p. 9-82.

30. Durant la presidència del doctor Barrera en aquesta societat filial (1976-1978), es repregué la publicació del *Butlletí de la Societat* (1977), que s'havia interromput l'any 1935. L'autor d'aquesta semblança fou el responsable de la segona època de la publicació.

31. En tornar, col·laborà activament amb Jacint Corderas (vegeu la nota 29), cunyat d'Heribert Barrera, i amb Pere Sunyer, en el camp industrial de l'esterificació d'àcids grassos. Jesús Puyuelo, dei-

fou un dels primers socis del Club d'Amics de la UNESCO.³² Va ser també membre del Consell Consultiu d'Òmnium Cultural.

En tornar dels Estats Units, l'esforç comú amb Enric Casassas per reviscolar la SCCFQM s'accentuà. Una de les tasques que s'imposà Barrera, com a secretari d'aquesta societat científica (1961), malauradament encara il·legal, era la revisió de la terminologia científica (física, química i matemàtica) del diccionari Fabra. Més endavant, conjuntament amb Enric Casassas, Joan Casulleras, Lluís Marquet, Francesc Gacia i Ricard Petit, i d'altres, engegaren els treballs per a l'elaboració d'un diccionari de ciència i tecnologia.³³ Quina època aquella, que, ni que fos per tractar de qüestions terminològiques, s'havien de fer les reunions en domicilis particulars!

L'amistat amb Enric Casassas s'anà enfortint cada vegada més. Barrera ajudà el seu amic, professor de la Universitat de Barcelona, a establir relacions científiques directes amb la Société de Chimie Physique,³⁴ les quals resultaren molt productives (1962). Fruit d'això, es creà la Secció Mediterrània de l'esmentada societat científica, que agrupava membres de les universitats de Barcelona, Montpeller, Marsella, Gènova i Torí.³⁵

xeble del doctor Barrera, aleshores professional d'aquest camp, ens fa avinent que «la indústria catalana, en referència a la fabricació d'excipients per a farmàcia, alimentació i cosmètica, actualment continua sent pionera a escala mundial gràcies a l'assessorament que va aportar el doctor Barrera, fruit de la seva estada als Estats Units» (*Heribert Barrera i Costa, 1917-2011: Acte en memòria*, Bellaterra, UAB, Facultat de Ciències, 2012, p. 31-32).

32. Precisament amb Miquel Porter, Víctor Mora, Jaume Serra Gasulla, Anton Sala-Cornadó i Josep Pallach va coincidir en la creació del Club d'Amics de la UNESCO de Barcelona (1960), en un esforç d'activació de la societat civil d'abans de la transició democràtica, tot complementant la resistència cultural que anava ordint el teixit associatiu del país. Vegeu Miquel-Lluís MUNTANÉ, *UNESCO: Història d'un somni*, el Prat de Llobregat, Rúbrica, 2000; i Pep MARTÍ I VALLVERDÚ, *L'heroisme de la normalitat: Amics de la UNESCO de Barcelona, de 1959 fins avui*, Barcelona, UNESCO, Amics UNESCO Barcelona, 2016.

Barrera presidiria l'entitat entre 1973 i 1977.

33. A l'Arxiu de l'IEC es guarden algunes fitxes d'aquest diccionari. També es troben en l'Arxiu, mecanografiades, unes «Normes per a l'establiment de les fitxes lingüístiques de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques».

Els treballs del diccionari de ciència i tecnologia quedaren interromputs quan es començà a consolidar el projecte editorial de la *Gran enciclopèdia catalana*. Les fitxes i molts dels col·laboradors passaren a formar part dels equips de redacció de la primera edició de l'obra.

34. A part d'aquesta societat científica, Barrera també era membre de l'American Chemical Society. No deixà mai d'estar al corrent de la literatura química especialitzada.

35. «[...] la relació, a més de ser-nos útil des del punt de vista científic, va servir sobretot perquè en el cercle —evidentment reduït— dels nostres amics universitaris estrangers, quedés clar que sota el franquisme hi havia un poble, el català, sotmès i emmudit per la força, però que no renunciava a la seva personalitat, a la seva llengua, a la seva cultura, i mantenia ben viva l'esperança de recuperar algun dia les llibertats perdudes» (*Heribert BARRERA, Enric Casassas i Simó: Sessió en memòria*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2000).

Participà en la *Gran enciclopèdia catalana*,³⁶ en l'etapa dirigida per Jordi Carbonell. Fou en aquesta època que vaig conèixer el doctor Barrera. Ell era coordinador de la secció de ciència i tecnologia de l'*Enciclopèdia*. No enteníem els joves redactors d'aquesta secció com el nostre cap, tot i tenint una formació universitària tan sòlida i havent iniciat una carrera de professor i investigador universitari a França, havia decidit tornar i fer una vida «discreta». Un dia li vàrem preguntar per què havia tornat. Ens digué que sempre havia promès al seu pare que quan pogués ser més útil a dins que a fora del país tornaria a Catalunya. Ens va cridar l'atenció aquesta fidelitat al seu pare i al seu país, al país vençut. Tot i deixar una carrera professional ja endegada, tot i estar casat, es traslladà a Barcelona per començar de nou. I no ho feu pas com un gest disciplinat de partit, sinó bàsicament per lleialtat familiar i convicció patriòtica, i amb el cap ben alt.

A finals del 1969 tingué l'oportunitat de passar de nou un altre any als Estats Units, a Montclair (Nova Jersey), contractat en un projecte d'enginyeria paperera per a una fàbrica del Canadà.

RETORN A LA VIDA UNIVERSITÀRIA: UN PARÈNTESI MAI TANCAT

Tornà de nou a Barcelona el 1970 en ser contractat com a professor de química de la naixent UAB,³⁷ on es retrobaria amb el seu amic Enric Casassas, catedràtic de química analítica d'aquesta universitat.

El doctor Barrera tindria ara, al cap d'una vintena d'anys, l'oportunitat de refer una carrera universitària estroncada. A la Universitat Autònoma, com a catedràtic de química inorgànica, va poder menar una vida acadèmica intensa si bé molt curta, atès que amb la mort del dictador la seva activitat política pública passà a un primer pla, i això feu que anés deixant la universitat d'una manera gradual.³⁸ El doctor Bar-

36. Va ser cap de redacció de ciències i tècniques del volum 1 (1969) i assessor i responsable científic de química del volum 2 (1970) de la *Gran enciclopèdia catalana*. Quan es traslladà al Canadà per participar en un projecte d'enginyeria, les seves tasques a l'«Enciclopèdia» foren encarregades a Enric Casassas.

37. Professor agregat interí (1970-1974) i catedràtic contractat (1974-1980). Posteriorment, professor encarregat de curs i professor extraordinari col·laborador fins a la seva jubilació el 1985. Director del Departament de Química (1975-1978), vicedegà d'Economia (1977), membre del Claustre General (1971-1976) i membre de la Junta de Govern (1975-1978).

38. Una vegada integrat a la Facultat de Ciències, va organitzar i vertebrar el Departament de Química Inorgànica, en el qual incorporà professorat jove, que són els responsables del grau d'excel·lència aconseguit actualment pels laboratoris d'aquesta especialitat.

ra és recordat encara avui pels seus col·legues³⁹ i deixebles⁴⁰ com una persona que posseïa un gran cabal de coneixements (recordem que era químic, físic, matemàtic i enginyer) i també com un docent exigent i totalment compromès amb la formació dels seus alumnes.

Les persones que estimes, hi ha moments que et generen patiments. Recordo que tot i estant el doctor Barrera ja contractat a la Universitat Autònoma, tot i sent un professor reconegut, tot i estant ja dirigint diversos alumnes de doctorat, en aquella universitat del Manifest de Bellaterra —que s'autoproclamava democràtica, científica i catalana—, malgrat el currículum d'aquell nou professor contractat, per problemes burocràtics de convalidacions de títols, el doctor Barrera es va veure obligat a fer un examen de grau i va haver de presentar una tesina. I ho va fer amb tota naturalitat. I no penséssiu pas que va manllevar un tema dels estudiants de doctorat que tenia en aquell moment sota la seva supervisió, sinó que va presentar un treball seu inèdit de l'època d'estudiant de postgrau. El treball havia estat fet durant la Segona Guerra Mundial, davant de l'escassetat de reactius amb què es trobava la Universitat de Montpeller. L'estudiant Barrera s'havia vist obligat a fer la síntesi d'un producte corrent a través de procediments prou originals. A alguns professors joves ens va doldre que fessin examinar formalment el doctor Barrera, i vàrem començar a adonar-nos que Bellaterra no era cap illa, que l'antic sistema burocràtic universitari espanyol hi era present i ben viu, i que l'anhel d'una *nova* universitat portava ja d'antuvi, com tantes altres coses, les cartes marcades.

No vàrem patir tant, en canvi, quan un matí en llegir el diari ens assabentàrem que el doctor Barrera no podia venir perquè havia estat detingut a Madrid.⁴¹ Era

39. «La dedicació que va tenir amb els estudiants, sempre disposat a atendre'ls, la quantitat d'informació que els transmetia (em comenten que els apunts del doctor Barrera sempre ocupaven el doble que els de qualsevol professor), el seu caràcter auster, estricte, si volem germànic o anglosaxó, però sempre amb el somriure a la boca [...], aquella boca una mica torçada i un pèl irònica o sorneguera, les tesis que va dirigir i els treballs que va publicar (*Polyhedron, Journal of Chemical Research, Transition Metal Chemistry, Talanta*, etc.) són testimoni del seu pas per la UAB» (Josep Font) (*Heribert Barrera i Costa, 1917-2011: Acte en memòria*, Bellaterra, UAB, Facultat de Ciències, 2012).

40. «[...] el professor Barrera [...] era implicat, conscient, treballador, innovador exigent.» «El seu rigor, l'exigència a què s'obligava a si mateix, el seu ampli coneixement no només de la química sinó també de la ciència en general, i la projecció cap a una química aplicada, van ser els motius que em van dur a demanar-li si volia ser el meu director de tesi» (Francesc Teixidor). «El doctor Barrera em va proporcionar dues coses essencials per poder fer una tesi doctoral: la primera, una idea excel·lent, i la segona, un compromís seriós en la direcció. Quan ell ja era president del Parlament, entre els assumptes que tenia sobre la taula —tots infinitament més importants que no la meua tesi— sempre hi va haver lloc en la seva agenda per parlar amb mi» (Joan Suades) (*Heribert Barrera i Costa, 1917-2011: Acte en memòria*, Bellaterra, UAB, Facultat de Ciències, 2012).

41. El motiu de la seva detenció era el fet d'haver participat en una reunió «il·legal» de personalitats polítiques a Madrid (28 novembre 1974). Els assistents foren: Felipe González Márquez, Anton Cañellas Balcells, José María Gil Robles y Gil Delgado, Francesc Xavier Casassas Miralles, Jaime Corte-

un moment d'efervescència política i ja érem coneixedors de la militància del nostre professor i que el règim franquista feia figa. Els seus alumnes van fer un o dos dies de vaga. Quan el doctor Barrera va retornar a la classe, tothom esperava que comentés les «aventures madrilenyes». No fou així: els donà escaridament les gràcies per la solidaritat manifestada cap a la seva persona i va «empalmar» fil per randa amb l'última classe donada, amb aquell discurs seguit, travat, sense cap parèntesi, que fa omplir i omplir fulls d'apunts, com si l'ensurt de Madrid li hagués donat unes forces renovades i més temps per preparar la classe del dia següent.

Participà sovint en aquesta època en la Universitat Catalana d'Estiu, de Prada de Conflent.⁴² Fou un dels signants del manifest «El català llengua d'expressió científica» (1973), conegut com el Manifest de Prada, que tanta repercussió tingué a les universitats catalanes, especialment en els professors novells, que havien fet els estudis en llengua castellana, als quals consciencià en l'ús de la llengua pròpia en les tasques universitàries.⁴³

RECUPERANT EL TEMPS ROBAT: ACTIVITAT POLÍTICA I CULTURAL INTENSA

Després de l'etapa de Bellaterra, ja tot és més conegut. Fou secretari general d'ERC (1976-1987)⁴⁴ i diputat al Congrés de l'Estat espanyol (1977-1980), diputat al Parlament de Catalunya (1980-1988) i, en la primera legislatura, president

zo Velázquez-Duro, Nicolás Redondo Urbieto, Antonio María García López, Heribert Barrera Costa, Manuel Gómez-Reino Camota, Josep Pallach Carola, José María Benegas Haddad, Juan Ajurriaguerra Ochandiano, Amadeu Cuito Hurtado i Dionisio Ridruejo Jiménez. Joaquín Ruiz-Jiménez, també assistent, era absent en el moment de les detencions. L'endemà foren posats en llibertat. *La Vanguardia* (29 novembre 1974) en donà notícia i feu uns esbossos biogràfics dels detinguts, ja que eren desconeguts del públic en general. Heribert Barrera fou descrit de la manera següent: «Don Heriberto Barrera Costa es de tendencia socialdemócrata en consonancia con la ideología del ex canciller alemán Willy Brandt. Es hijo de Martín Barrera, uno de los antiguos líderes moderados de la CNT y ministro de Trabajo de la Generalitat».

42. L'any 1975 participà en un curs avançat de cinètica química a la Universitat Catalana d'Estiu. Els apunts del curs circularen entre els universitaris catalans, que mai no havien estudiat aquesta matèria en llengua catalana. Les actes del curs, amb el títol «Qüestions de cinètica química», foren posteriorment publicades a cura de Joan Miró i Ametller, a *Annals de la Universitat Catalana d'Estiu*, vol. 2, Barcelona, L'Avenç, 1984, p. 10-198.

43. «Si una llengua ha de viure en plenitud, el seu exclusiu conreu literari és manifestament insuficient: cal que la llengua s'enrobusteixi amb el desenvolupament del lèxic científic i tecnològic, que segueixi el vigorós dinamisme de la ciència. Per aquest camí, i només per aquest camí, una llengua ateny la seva majoritat.» «Entenem que l'ús de la llengua pròpia —ultra un dret inalienable— constitueix, per dignitat, un imperatiu indefugible.» Fragments del Manifest de Prada (1973).

44. L'any 1961 n'havia esdevingut el màxim dirigent a l'interior, posició formalment reconeguda el 1976, any en què fou nomenat secretari general del partit, càrrec que ocupà fins a l'any 1987. Recordem que el seu pare també ho havia estat. Fou succeït per Joan Hortalà.

d'aquesta cambra (1980-1984)⁴⁵, com ja hem dit. Així mateix, va ser vicepresident de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT).⁴⁶ Va ser també parlamentari europeu (1991-1994).⁴⁷ En aquesta etapa a Brussel·les —tenia ja setanta anys— contribuï a impulsar, des del grup parlamentari Arc Iris, l'Aliança Lliure Europea, la internacional de nacions sense estat. Barrera feu les intervencions en anglès, atès el nul·l interès del Govern espanyol que el català fos una llengua més de les llengües parlamentàries oficials. Compaginà aquest període europeu amb la presidència d'ERC (1991-1995).

Des del 1996, en l'època en què ERC era liderada per Josep Lluís Carod-Rovira, Barrera esdevingué progressivament crític amb la direcció del partit per la seva aproximació a socialistes i postcomunistes. A partir del 1996, no obstant això, abandonà el discurs federal o confederal per l'independentisme explícit i afirmatiu, objectiu que també compartia amb els nous dirigents del partit, als quals retreia, tanmateix, que defensessin el país només de manera teòrica i el supeditessin en la pràctica als dictàmens de la política espanyola. L'entrada d'ERC al Govern de la Generalitat de Catalunya (2003), en coalició amb el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC) i Iniciativa per Catalunya Verds (ICV) - Esquerra Unida i Alternativa (EUiA)⁴⁸ comportà un distanciament progressiu de Barrera amb la cúpula del partit, que s'accentuà a partir de la legislatura següent (2006) i culminà el 2009, quan donà suport públic a Reagrupament Nacional Català, fruit d'una escissió d'ERC. Tanmateix, mai no s'hi integrà —ni tan sols quan aquesta plataforma es transformà en partit polític— i tampoc, per altra banda, no deixà mai de militar a ERC.⁴⁹ El seu compromís amb el país fou constant, més enllà de les trifulgues polítiques. Fou membre numerari de l'IEC (1978)⁵⁰ —del qual presidí la Secció de Ciències (1989-1991)—, membre del Consell Català del Moviment Europeu (1977-1979), president d'Amics de la UNESCO de Barcelona, president de l'Ate-

45. Una legislatura que es va caracteritzar per l'aprovació d'algunes de les lleis que han influenciat la Catalunya contemporània: la Llei de normalització lingüística, la immersió lingüística, TV3 i els Mossos d'Esquadra, entre d'altres. Vegeu en l'annex la poesia que Pere Quart (1984) dedicà a Heribert Barrera en homenatge a la presidència d'aquest del Parlament de Catalunya.

46. La presidència corresponia al president de la Generalitat.

47. En la coalició Per l'Europa dels Pobles, formada per ERC, Eusko Alkartasuna i el Partit Nacionalista Gallec.

48. El PSC, ERC i ICV-EUiA signaren, el 14 de desembre de 2003, l'*Acord per a un govern catalanista i d'esquerres a la Generalitat de Catalunya* o «Pacte del Tinell». Pasqual Maragall fou investit pel Parlament de Catalunya nou president de la Generalitat. D'aquesta manera es consumà el canvi polític i el pas de Convergència i Unió a l'oposició després de vint-i-tres anys de govern.

49. En l'article «Oportunitat i viabilitat de la proposta de Joan Carretero», publicat al diari *Avui* (20 maig 2009), Barrera donà suport públic a Reagrupament Nacional Català, la plataforma creada per Joan Carretero, fruit d'una escissió d'ERC.

50. Ingressà a l'IEC el 17 de març de 1978, a la Secció de Ciències i Tecnologia, en l'especialitat de química teòrica.

neu Barcelonès (1989-1997),⁵¹ president del patronat de l'Institut de Ciència dels Materials de Barcelona (1992-1996) i president de l'Associació d'Antics Diputats al Parlament de Catalunya (1997-2003).

L'any 2000 va rebre la Medalla d'Or del Parlament de Catalunya i també li fou atorgada, pòstumament, la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya i de l'Ajuntament de Barcelona, com ja hem esmentat.

* * *

Així, doncs, la vida del nostre col·lega de la Secció de Ciències i Tecnologia, que ens deixà el 27 d'agost de 2011, ha estat sobretot un llarg camí de compromís i de lluita insubornables pel nostre país. Un camí gens planer que el menà per la República, la guerra, l'exili, la dictadura, la restauració democràtica i la deceptiva recuperació dels nostres drets i institucions. Malgrat tot, el doctor Barrera no esquivà ni esforços ni sacrificis personals. Patriota honest i valent, en els darrers anys de la seva vida ens deixà assenyalat el camí: l'únic camí possible.

51. Cal ressaltar la seva contribució en el procés de creació de la Federació d'Ateneus de Catalunya. Fou també president d'honor de l'Ateneu Barcelonès.

ANNEX

L'Heribert (Pere Quart, abril del 1984)

L'Heribert no ambiciona
la política xarona.
S'ha jugat i ara abandona
un càrrec dut amb encert
i amb què salvà la figura
d'aqueixa legislatura
prou trista, sempre disert.

L'Heribert diu el que pensa,
l'Heribert diu el que és cert
i per això no pot vèncer,
que aquí guanya
aquell que enganya,
Heribert;
la veritat sempre perd
perquè els bàndols que remenen
les cireres i les claus
ningú no sap quant despenen
per ensibornar els babaus.
Se les prometen felices
els mandarins, fet i fet,
però pregunto, discret:
d'on deuen sortir les misses?
D'algun pressupost secret
que allà dalt han estrafet?

Mes vegem el que ara passa:
Catalunya és una massa
de gent pobra, molta, massa,
i de rics lladres o rucs.
Una mena d'argamassa
d'il·lusos i de porucs,
d'illetrats de tota classe...
i obiols, serres i llucs
i altres tifes malastrucs!

Avui és una barreja
el país, aquest país

de color tirant a gris:
la multitud que coixeja
i la quadrilla que urpeja
i és feliç!

Però un cop cada vegada
la ramada,
els qui són més,
van sortint de llurs cofurnes
i després
entaforen dins les urnes
uns papers
que no saben d'on els vénen
ni on els porten; no els entenen
ni mirant-los al revés!

Mes abans
una banda de firaires,
xarlatans
més que xerraires
que ben poca cosa valen
—botiflers o forasters—,
els confonen i atabalen
amb discursos
plens d'ultratges i recursos
mentiders.
D'aquests munts d'homes i dones
—molts i moltes bons i bones—
del país, en vol fer un poble,
l'Heribert,
ànima noble,
obstinat tant com expert.

L'Heribert sense barreres,
sense enteses poc sinceres
—i potser manifasseres—
tostemps lliure, clar i obert.
Car l'Heribert no claudica

però sap de transigir
quan el cas ho justifica
i amb l'afany d'omplir la pica
avança de mica en mica,
assenyat, pel bon camí.
Per això diu el que pensa,
per això intenta convèncer,
per això clama el que és cert
com Joan en el desert...

Endreça

Que l'atzar l'afavoreixi,
que un bon déu el protegeixi,
l'Heribert!
Per aquella Catalunya,
ai, germans, encara llunya,
si més no d'avenir incert,
que somia nit i dia,
però sempre ben despert,
l'Heribert.

**LLISTA DE MEMBRES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS AMB UNA
BIOGRAFIA PUBLICADA A LA COLLECCIÓ «SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES»**

ALCOVER I SUREDA, Antoni M.	(1862-1932)
ALÒS-MONER I DE DOU, Ramon d'	(1885-1939)
ALSINA I BOFILL, Josep	(1904-1993)
ANGLADA I D'ABADAL, M. Àngels	(1930-1999)
ARAMON I SERRA, Ramon	(1907-2000)
BADIA I MARGARIT, Antoni M.	(1920-2014)
BARRERA I COSTA, Heribert	(1917-2011)
BASTARDAS I PARERA, Joan	(1919-2009)
BATALLER I CALATAYUD, Josep Ramon	(1890-1962)
BOFILL I PICHOT, Josep M.	(1860-1938)
BOLÒS I CAPDEVILA, Oriol de	(1924-2007)
BROCÀ I DE MONTAGUT, Guillem M. de	(1850-1918)
CARBONELL I DE BALLESTER, Jordi	(1924-2016)
CARIA, Rafael	(1941-2008)
CARNER I PUIG-ORIOI, Josep	(1884-1970)
CARRERAS I ARTAU, Joaquim	(1894-1968)
CASACUBERTA I ROGER, Josep M. de	(1897-1985)
CASAS I SICART, Creu	(1913-2007)
CASASSAS I SIMÓ, Enric	(1920-2000)
CASASSAS I SIMÓ, Lluís	(1922-1992)
CASASSAS I SIMÓ, Oriol	(1923-2012)
CASTELLS I GUARDIOLA, Josep	(1925-2018)
CERVERA I ASTOR, Leandre	(1891-1964)
CLASCAR I SANOU, Frederic	(1873-1919)
COLOMER I POUS, Eusebi	(1923-1997)
COROMINES I MONTANYA, Pere	(1870-1939)
DOMINGO I SANJUÁN, Pere	(1896-1979)
DURAN I SANPERE, Agustí	(1887-1975)
EGOZCUE I CUIXART, Josep	(1940-2006)
ESTEVE I SUBIRANA, Antoni	(1902-1979)
FABRA I POCH, Pompeu	(1868-1948)
FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, Lluís	(1867-1957)
FARGAS I ROCA, Miquel A.	(1858-1916)
FOLCH I TORRES, Joaquim	(1886-1963)
FONT I QUER, Pius	(1888-1964)
FONTBOTÉ I MUSSOLAS, Josep Maria	(1921-1989)
FONTSERÈ I RIBA, Eduard	(1870-1970)
FUSTER I ORTELLS, Joan	(1922-1992)
GALÍ I COLL, Alexandre	(1886-1969)
GUIMERÀ I JORGE, Àngel	(1845-1924)
JARDÍ I BORRÀS, Ramon	(1881-1972)

LLUCH I MARTÍN, Enric	(1928-2012)
MARAGALL I GORINA, Joan	(1860-1911)
MARGALEF I LÓPEZ, Ramon	(1919-2004)
MARTORELL I TRABAL, Francesc	(1887-1935)
MIRALLES I SOLÀ, Carles	(1944-2015)
MIRET I SANS, Joaquim	(1858-1919)
MOLL I CASASNOVAS, Francesc de Borja	(1903-1991)
MOLL I MARQUÈS, Aina	(1930-2019)
NICOLAU D'OLWER, Lluís	(1888-1961)
OLIVER I TOLRÀ, Miquel dels Sants	(1864-1920)
PARÉS I FARRÀS, Ramon	(1927-2018)
PI I SUNYER, August	(1879-1965)
PIJOAN I SOTERAS, Josep	(1881-1963)
PRAT DE LA RIBA I SARRÀ, Enric	(1870-1917)
PRATS I DOMINGO, Modest	(1936-2014)
PREVOSTI I PELEGRÍN, Antoni	(1919-2011)
PUIG I CADAVALCH, Josep	(1867-1956)
RIBAS I PIERA, Manuel	(1925-2013)
ROCA-PONS, Josep	(1914-2000)
ROSELLÓ I MOLINARI, Xavier	(1948-2016)
RUBIÓ I BALAGUER, Jordi	(1887-1982)
RUBIÓ I LLUCH, Antoni	(1856-1937)
RUYRA I OMS, Joaquim	(1858-1939)
SAGARRA I DE SISCAR, Ferran de	(1853-1939)
SARDÀ I DEXEUS, Joan	(1910-1995)
SARSANEDAS I VIVES, Jordi	(1924-2006)
SEGALÀ I ESTALELLA, Lluís	(1873-1938)
SERRA I HÚNTER, Jaume	(1878-1943)
SERRA I PUIG, Eva	(1942-2018)
SERRA I RÀFOLS, Josep de C.	(1900-1971)
SOLANS I HUGUET, Joan Antoni	(1941-2019)
SOLÉ I SABARÍS, Lluís	(1908-1985)
TEIXIDOR I BATLLE, Josep	(1920-1989)
TERRADAS I ILLA, Esteve	(1883-1950)
TRIADÚ I FONT, Joan	(1921-2010)
TRIAS I FARGAS, Ramon	(1922-1989)
TRUETA I RASPALL, Josep	(1897-1977)
TURRÓ I DARDER, Ramon	(1854-1926)
VALLS I TABERNER, Ferran	(1888-1942)
VALLVERDÚ CANES, Francesc	(1935-2014)
VERDAGUER I JUANOLA, Pere	(1929-2017)
VERNET I GINÉS, Joan	(1923-2011)
VILA I DINARÈS, Pau	(1881-1980)
VILLANGÓMEZ I LLOBET, Marià	(1913-2002)

SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES

Títols publicats

- [1] Manuel RIBAS I PIERA, *Josep Puig i Cadafalch, cofundador i membre il·lustre de l'IEC* (1996)
- [2] Josep M. CAMARASA, *Ramon Turró, un modernista al laboratori* (1997)
- [3] Josep CARRERAS, *August Pi i Sunyer. Semblança biogràfica* (1998)
- [4] Manuel SUBIRÀ, *Pere Domingo. Semblança biogràfica* (1998)
- [5] Albert BALCELLS, *Enric Prat de la Riba i l'Institut d'Estudis Catalans* (1998)
- [6] Oriol CASASSAS, *Miquel A. Fargas i Roca i els nous horitzons* (1999)
- [7] Xavier BARRAL, *Josep Pijoan. Del salvament del patrimoni artístic català a la història general de l'art* (1999)
- [8] M. Àngels Anglada i d'Abadal. *Sessió en memòria* (1999)
- [9] Eulàlia DURAN, *Agustí Duran i Sanpere. Semblança biogràfica* (2000)
- [10] Francesc FONTBONA, *Joaquim Folch i Torres. Semblança biogràfica* (2000)
- [11] Jordi SALES, *Jaume Serra i Hünter. Semblança biogràfica* (2000)
- [12] Carles MIRALLES i Anscari M. MUNDÓ, *Lluís Nicolau d'Olwer. Semblança biogràfica* (2000)
- [13] Josep M. FONT, *Guillem M. de Brocà. Semblança biogràfica* (2000)
- [14] Oriol de BOLÒS, *Pius Font i Quer. Semblança biogràfica* (2000)
- [15] Antoni ROCA, *Esteve Terradas i Illa. Semblança biogràfica* (2000)
- [16] Joan VENY, *Antoni M. Alcover i Sureda. Semblança biogràfica* (2000)
- [17] Pere LLUÍS FONT, *Joaquim Carreras i Artau. Semblança biogràfica* (2000)
- [18] *Enric Casassas i Simó. Sessió en memòria* (2000)
- [19] David SERRAT, *Lluís Solé i Sabarís. Semblança biogràfica* (2000)
- [20] *Ramon Aramon i Serra. Sessió en memòria* (2001)
- [21] Antoni SERRA I RAMONEDA, *Joan Sardà i Dexeus. Semblança biogràfica* (2001)
- [22] Aina MOLL, *Francesc de Borja Moll. Semblança biogràfica* (2001)
- [23] *Josep Roca-Pons. Sessió en memòria* (2001)
- [24] Josep Enric LLEBOT, *Eduard Fontserè i Riba. Semblança biogràfica* (2002)
- [25] Carles MIRALLES, *Lluís Segalà i Estalella. Semblança biogràfica* (2002)
- [26] Albert BALCELLS, *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou. Semblança biogràfica* (2003)
- [27] Jaume CABRÉ, *L'ocellot sinistre. Semblança biogràfica d'Àngel Guimerà* (2003)
- [28] Pere LLUÍS FONT, *Eusebi Colomer i Pous. Semblança biogràfica* (2003)
- [29] Ricard GUERRERO, *Josep Alsina i Bofill, amor a la professió, amor a la llengua, amor al país. Semblança biogràfica de Josep Alsina i Bofill* (2003)
- [30] M. Teresa FERRER, *Joaquim Miret i Sans. Semblança biogràfica* (2003)
- [31] Josep M. MAS I SOLENCH, *Ferran Valls i Taberner. Semblança biogràfica* (2004)
- [32] Oriol CASASSAS, *Josep Trueta i Raspall, el símbol. Semblança biogràfica de Josep Trueta i Raspall* (2004)
- [33] Salvador REGUANT, *Josep Ramon Bataller i Calatayud. Semblança biogràfica* (2004)
- [34] *Marià Villangómez. Sessió en memòria* (2004)
- [35] Carles A. GASÒLIBA, *Ramon Trias Fargas. Semblança biogràfica* (2004)
- [36] *Homenatge a Joaquim Ruyra en el centenari de 'Marines i boscatges' (1903-2003)* (2005)

- [37] Manuel CASTELLET, *Josep Teixidor i Batlle. Semblança biogràfica* (2005)
- [38] Carles MIRALLES, «Un xic exòtic i desorientat». *Semblança de Joan Maragall l'últim any de la seva vida* (2005)
- [39] Ramon Margalef. *Sessió en memòria* (2005)
- [40] Eva SERRA, *Ferran de Sagarra i de Siscar. Semblança biogràfica* (2005)
- [41] Josep MASSOT, *Jordi Rubió i Balaguer. Semblança biogràfica* (2005)
- [42] Joan VILÀ-VALENTÍ, *Pau Vila i Dinarès. Semblança biogràfica* (2006)
- [43] Joan SOLÀ, *Pompeu Fabra i Poch. Semblança biogràfica* (2006)
- [44] Albert BALCELLS, *Francesc Martorell i Trabal. Semblança biogràfica* (2006)
- [45] Jacint CORBELLA, *Antoni Esteve i Subirana. Semblança biogràfica* (2006)
- [46] Oriol CASASSAS, *Leandre Cervera i Astor. Semblança biogràfica* (2007)
- [47] Josep VALLVERDÚ, *Josep Carner i Puig-Oriol. Semblança biogràfica* (2008)
- 48 Albert BALCELLS, *Antoni Rubió i Lluch, historiador i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans* (2008)
- 49 *Oriol de Bolòs i Capdevila. Sessió en memòria* (2009)
- 50 Joaquim MOLAS, *Miquel dels Sants Oliver i Tolrà. Semblança biogràfica* (2009)
- 51 Josep M. CAMARASA, *Josep M. Bofill i Pichot. Semblança biogràfica* (2009)
- 52 *Jordi Sarsanedas. Sessió en memòria* (2010)
- 53 *Rafael Caria. Sessió en memòria* (2010)
- 54 *Joan Bastardas. Sessió en memòria* (2011)
- 55 *Josep M. de Casacuberta i Roger. Sessió en memòria* (2012)
- 56 Josep MASSOT, *Frederic Clascar i Sanou. Semblança biogràfica* (2012)
- 57 Albert BALCELLS, *Pere Coromines. Semblança biogràfica* (2013)
- 58 *Antoni Prevosti i Pelegrín. Sessió en memòria* (2013)
- 59 Eulàlia DURAN, *Joan Fuster. Semblança biogràfica* (2013)
- 60 Eva SERRA, *Josep de C. Serra i Ràfols. Semblança biogràfica* (2013)
- 61 *Oriol Casassas i Simó. Sessió en memòria* (2014)
- 62 *Enric Lluch i Martín. Semblança biogràfica* (2014)
- 63 *Ramon Jardí i Borràs. Semblança biogràfica* (2015)
- 64 *Modest Prats i Domingo. Sessió en memòria* (2016)
- 65 *Antoni M. Badia i Margarit. Sessió en memòria* (2016)
- 66 *Francesc Vallverdú Canes. Sessió en memòria* (2016)
- 67 *Carles Miralles i Solà. Sessió en memòria* (2017)
- 68 *Jordi Carbonell i de Ballester. Sessió en memòria* (2019)
- 69 Dolors BRAMON, *Joan Vernet i Ginés. Semblança biogràfica* (2019)
- 70 *Pere Verdaguer. Sessió en memòria* (2019)
- 71 Pere SANTANACH, *Josep Maria Fontboté i Mussolas. Semblança biogràfica* (2019)
- 72 August BOVER, *Josep Roca-Pons. Semblança biogràfica* (2019)
- 73 Josep GONZÁLEZ-AGÀPITO, *Alexandre Galí i Coll. Semblança biogràfica* (2019)
- 74 Miquel VILARDELL, *Josep Egozcue i Cuixart. Semblança biogràfica* (2019)
- 75 Joan Antoni SOLANS, *Manuel Ribas i Piera. Semblança biogràfica* (2020)
- 76 Jordi CASASSAS, *Lluís Casassas i Simó. Semblança biogràfica* (2020)
- 77 Jaume TERRADAS, *Creu Casas i Sicart. Semblança biogràfica* (2020)
- 78 *Ramon Parés i Farràs. Sessió en memòria* (2020)
- 79 *Joan Triadú i Font. Sessió en memòria* (2020)
- 80 Isidor MARÍ, *Aina Moll i Marquès. Semblança biogràfica* (2020)

- 81 *Eva Serra i Puig. Sessió en memòria* (2020)
- 82 Àngel MESSEGUER, *Josep Castells i Guardiola. Semblança biogràfica* (2020)
- 83 Joaquim AGULLÓ, *Xavier Roselló i Molinari. Semblança biogràfica* (2020)
- 84 Joaquim RAFEL, *Lluís Faraudo de Saint-Germain. Semblança biogràfica* (2020)
- 85 *Solans i el seu temps. Sessió en memòria* (2020)
- 86 Salvador ALEGRET, *Heribert Barrera i Costa. Semblança biogràfica* (2020)

